

Samenvatting van het burgeradvies van de eerste Burgerraad voor het klimaat

Voor de eerste Brusselse Burgerraad voor het klimaat werden **10.000** willekeurig Brusselse adressen geloot waarnaar uitnodigingen werden gestuurd, **297** mensen reageerden positief, **100** mensen werden geloot en **77** leden namen actief deel aan alle werksessies.

De vraag waarover de Raad zich moest buigen was de volgende:

“Hoe in de stad wonen om de klimaatuitdagingen aan te pakken tegen 2050?”

Welke maatregelen moeten worden genomen om ervoor te zorgen dat de leefomgeving van goede kwaliteit, betaalbaar en in respect met het milieu kan zijn en dat iedereen er in waardigheid kan leven?

De leden van de Raad werden in vier maanden tijd geen experts op vlak van klimaat en leefomgeving. Hun werk is in de eerste plaats gebaseerd op hun ervaringen, belevingen en wensen als Brusselaars. Ze hebben een reeks aanbevelingen geformuleerd die hun aspiraties weerspiegelen en de richting waarin ze de politiek graag zouden zien evolueren. Het is nu aan de politiek om het werk te vertalen naar acties.

Prioriteiten, vaststellingen en aanbevelingen

Het eindverslag van deze eerste Raad richt zich op drie prioriteiten:

1. **Anders wonen**
2. **Renoveren in een geest van sociale rechtvaardigheid**
3. **Vergroenen om beter te leven in de stad**

Elk van deze prioriteiten begint met een visie van Brussel in 2050, gevolgd door een reeks vaststellingen. De prioriteiten worden vervolgens opgesplitst in ambities, die op hun beurt worden opgesplitst in meer specifieke voorstellen.

Dit rapport is het eerste burgeradvies van een allereerste Raad. Voor de leden van Raad is dit alvast een eerste stap in de goede richting...

1. Anders wonen

Visie 2050

In een Brussel dat met succes de transitie heeft doorlopen, hebben de inwoners hun levensstijl aangepast om samen een **soberheid** te bereiken. Deze overgang impliceert een vermindering van de consumptielogica en het individualisme en, waarom niet, een mentaliteitsverandering en een visie op de stad die vooral op samenleven en vriendelijkheid gebaseerd is.

De vaststelling vandaag :

- Het gebrek aan ambitie om leegstaande gebouwen in Brussel om te vormen. Er zouden 10.000 gebouwen leegstaan en een potentieel van 600.000 m² kantoorruimte die kan worden omgebouwd.
- Het ontbreken van een mix van functies in de ruimtes (tussen huisvesting, natuur, openbare voorzieningen, sociale huisvesting, enz.).

Ambitie 1: Het delen van ruimten en diensten aanmoedigen

Het delen van faciliteiten en ruimtes tussen verschillende woningen, of zelfs op het niveau van een huizenblok of op het niveau van een volledige wijk. Het stimuleren van gegroepeerd en gemeenschappelijk wonen en multifunctionele ruimtes.

Voorbeeld van enkele aanbevelingen:

- Voor elk nieuwbouw- of transformatieproject in het Brusselse Gewest: aan openbare en particuliere projectontwikkelaars voor projecten boven een bepaalde oppervlakte (meer dan X woningen/m² /afhankelijk van de functie) de integratie van collectieve ruimten in het architecturale project opleggen (fietsgarage, werkplaats, tuin, wasruimte, kantoren, speelruimte, enz.);
- Het delen van privéruimten aanmoedigen via een financieel pakket en/of de aanstelling van een facilitator (conciërge),
- Een regionaal platform ontwikkelen dat de bestaande platforms voor delen samenbrengt.

Ambitie 2: De grondstoffen delen

Openbare en private investeringen stimuleren om warmtebronnen te delen (warmtenetten, grijs water, ...), aanmoedigen van energiegemeenschappen en -coöperaties.

Voorbeeld van enkele aanbevelingen:

- Actoren die overheidssteun ontvangen en over voldoende dakoppervlakte beschikken en zonnepanelen kunnen plaatsen, verplichten om deel te nemen aan proefprojecten voor de oprichting van energiegemeenschappen;
- Het warmtenet van een verbrandingsoven in de wijk delen.

Ambitie 3: De reconversie van gebouwen waarborgen

Faciliteren om leegstaande gebouwen zoveel mogelijk een nieuwe functie te geven, maar ook het faciliteren van landgebruik met als enige doel om te reageren op de klimaatuitdagingen.

Voorbeeld van enkele aanbevelingen:

- Opzetten van een databank van leegstaande en onbezette gebouwen en braakliggende terreinen om een nauwkeurige inventaris te hebben van gebouwen die kunnen worden omgevormd (kantoren, verenigingslokalen, enz.);
- De administratieve procedure vereenvoudigen om het gebruik van gebouwen te wijzigen (bijvoorbeeld van kantoren naar woningen).

2. Renoveren in een geest van sociale rechtvaardigheid

Visie 2050

In een ideaal Brussel gaan de broeikasgasemissies veroorzaakt door de leefomgeving naar nul en nemen de bewoners een energiezuinig gedrag aan. De woningen worden verwarmd met aardwarmte, kelders worden gebruikt en her en der worden energiecoöperaties en -gemeenschappen opgericht.

De vaststelling vandaag :

54% van de broeikasgasemissies (BKG) houdt verband met de gebouwen . Momenteel heeft slechts de helft een EPB-certificaat. Renovaties moeten de komende jaren een prioriteit zijn voor het Gewest om ervoor te zorgen dat elk gebouw de energieprestaties te verbeteren.

Echter zijn er hier een aantal obstakels:

- Minder draagkrachtige eigenaars hebben moeite om renovatiewerkzaamheden te financieren en het huidige subsidiesysteem lijkt om verschillende redenen onrechtvaardig
- Energierenovaties vergroten de ongelijkheid, vooral voor huurders.
- De huidige steun voor renovaties is niet voldoende.
- Het uitvoeren van renovatiewerkzaamheden gaat niet hand in hand met een gedragsverandering op het vlak van energieverbruik.

Ambitie 1: Huurders en kleine eigenaars beschermen in het proces van de energierenovatie

De dialoog tussen verhuurders en huurders vergemakkelijken, de toegang tot woningeigendom vergemakkelijken voor de meest kwetsbaren zodat meer mensen geneigd zullen zijn om renovatiewerkzaamheden uit te voeren, duidelijk de doelgroepen vastleggen om de zwaksten niet te vergeten en hen ondersteunen om toegang te krijgen tot betaalbare woningen nadat renovatie.

Voorbeeld van enkele aanbevelingen:

- Opstellen van tripartiete contracten tussen verhuurders, huurders en gemeenten om ondermaatse woningen te renoveren en ervoor te zorgen dat huurders niet worden uitgezet zodra de renovatie is voltooid;

- Het aantal inkomenscategorieën voor renovatiepremies verhogen om accurater te werken en rekening te houden met individuele situaties (bijvoorbeeld van 3 categorieën naar 10 gaan);
- Financiële leningen (voor de aankoop van een woning) afhankelijk maken van de renovatie van de woning indien deze niet aan de normen voldoet, en de toegang tot subsidies voor lage inkomens bevorderen;

Ambitie 2: De transitie van de bouwsector begeleiden

De bouwsector ondersteunen om de reeds vastgestelde doelstellingen en de geplande renovaties voor het gehele Brusselse gebouwenbestand tegen 2050 te verwezenlijken (alle gebouwen moeten beantwoorden aan de normen C+). Verder de professionals vormen, maar ook zelfrenovatie stimuleren door middel van training voor individuen. Tot slot is het belangrijk om te focussen op duurzame materialen en deze toegankelijk te maken.

Voorbeeld van enkele aanbevelingen:

- Het opzetten van een vrijwillige (en vergoede) burgerdienst voor het klimaat om de bevolking bewust te maken van de klimaatproblematiek en hen beroepen te laten ontdekken in de bouwsector;
- Aanzetten tot het gebruik van kringloopmaterialen.
- Opzetten van workshops, coaching voor zelfrenovatie, gratis advies gefinancierd door het Gewest, om de controle van de werken en de facturen te verzekeren (soort pro deo voor architecten);

Ambitie 3: Aanzetten tot milieuverantwoord gedrag

Het is ook belangrijk om ervoor te zorgen dat de bevolking wordt ondersteund en bewust wordt gemaakt van de noodzaak van energiebesparing. Energie-efficiëntie is niet alleen een kwestie van de EPB, maar ook van het gedrag dat moet worden aangenomen om het totale verbruik te verlagen.

Voorbeeld van enkele aanbevelingen:

- Een progressief verbruikstarief invoeren met een formule met coëfficiënten ten opzichte van het EPB
- Netwerken van 'renovatieambassadeurs' per wijk oprichten om de ervaringen te delen van huiseigenaars die hun woning hebben gerenoveerd, zelfhulpgroepen om te begrijpen hoe men hulp kan vragen, advies kan uitwisselen, namen van aannemers, begeleidingstijd om te begrijpen hoe de procedures moeten worden uitgevoerd, enz.;

3. Vergroenen om beter te leven in de stad

Visie 2050

In 2050 is Brussel heel groen. De Brusselse wijken worden omringd door de natuur, die haar rechten heeft teruggekregen. De 'vergroening' van de stad, waartoe de Raad heeft opgeroepen, is een succes: het hart van Brussel is groen, de verhouding tussen groene en grijze gebieden is in evenwicht en elke inwoner heeft toegang tot een minimum aan natuur.

De vaststelling vandaag :

Hoewel Brussel overwegend een groene stad is (25% groene privéruimten, 25% groene openbare ruimten en 50% bebouwde ruimten), zijn deze groene ruimten niet eerlijk verdeeld. Sommige gebieden hebben meer last van de effecten van hitte-eilanden, met name de Vijfhoek en delen van de aangrenzende gemeenten. Groene zones zijn echter noodzakelijk om de effecten van klimaatverandering tegen te gaan.

De Raad plaatst dan ook de vergroening van de stad boven de bouw van nieuwe woningen, en dit vanwege verschillende redenen: de demografische groei in Brussel vertraagt, het is beter om voorrang te geven aan het omvormen van gebouwen tot woningen, om stedelijke wildgroei te vermijden en ervoor te zorgen dat in alle nieuwe projecten voldoende sociale woningen worden opgenomen.

Ambitie 1: Beter verdelen van de natuur, haar groene en blauwe ruimten

Het stadscentrum vergroenen en het herstellen van de natuur buiten de Vijfhoek om deze van betere kwaliteit te maken om zo het temperatuurverschil van 3 graden tussen de wijken te doen afnemen. Naast de bescherming van het bestaande, stelt de Burgerraad voor om 'groene en/of blauwe ruimten' te creëren in wijken waar natuur minder dan 25% van het grondgebied uitmaakt.

Voorbeeld van enkele aanbevelingen:

- De criteria van toegankelijkheid en nabijheid van een groene en blauwe ruimte harmoniseren voor alle gebouwen, dit zowel in een industriegebied, een woongebied of een economisch gebied; parken zoals het Hertoginnedal en het Koninklijk Park van Laken moeten toegankelijk zijn voor het publiek;
- Een vergroeningsplan opnemen in vergunningsaanvragen.

Ambitie 2: Ontharden

Ontharden van zoveel mogelijk oppervlaktes (gemeenschappelijke ruimten, parkeerplaatsen, scholen, ...). Het opvangen van regenwater moet een prioriteit worden. Vermindering van het autoverkeer om plaats te maken voor zachtere vormen van vervoer.

Voorbeeld van enkele aanbevelingen:

- De haltes van de MIVB omvormen met 100% groendaken zodat bijen kunnen foerageren;
- Het stedelijk bladerdak uitbreiden om de zomerschaduw en koelte te verhogen, door te zorgen voor een brede vegetatie aan de voet van, en tussen de bomen, bijvoorbeeld door ruimte in te nemen op parkeerplaatsen in de straat;
- Gebieden vergroenen met waterdoorlatende oppervlakten waardoor ook wegen, parkeerplaatsen en trottoirs begroeid kunnen worden, waarbij er wordt voor gezorgd dat mensen met beperkte mobiliteit geen hinder ondervinden;

Ambitie 3: De biodiversiteit beschermen

Dit deel van het advies valt onder de bevoegdheid van minister Maron. De Raad zal daarom bijzondere aandacht besteden aan de uitvoering van deze voorstellen.

Voorbeeld van enkele voorstellen:

- Parken met een geringe biodiversiteit (bv. Warandepark, Jubelpark) omvormen tot gebieden met een hoge biodiversiteit;
- De bestekken van publieke (en particuliere) leveranciers van parken en tuinen wijzigen om hun niet-duurzame beplantingspraktijken te veranderen;
- Ecosystemen herstellen die de biodiversiteit ondersteunen: de rivieren die momenteel overweld zijn weer openleggen, watervlakten en waterloopgebieden creëren zoals moerassen, struiken, zoals in het Boudewijnpark in Jette (en in tegenstelling tot het Jubelpark);

De Raad benadrukt ook de rol van bewustmaking, onderwijs en opleiding als voorwaarden voor elke gedragsverandering. Hiertoe werden een reeks aanbevelingen uitgewerkt, zoals :

- Premies invoeren voor vergroening met duurzame planten.
- Oprichten van een niet-verplichte burgerdienst voor het klimaat en de vergroening;
- Zorgen voor klimaatlessen vanaf de middelbare school; een cursus klimaatintegratie voor de hele bevolking (korte tijd om de bevolking bewust te maken van de klimaatverandering, aanpassing van woningen, renovaties, enz.);
- Verkozenen en ambtenaren opleiden over de klimaatverandering en de gevolgen voor hun activiteitsdomeinen;

De Burgerraad voor het klimaat legt dit rapport in de handen van de Brusselse regering, maar benadrukt dat dit advies ook door iedereen gebruikt kan worden: burgers, verenigingen, buurtverenigingen, gemeenten, enz.

Ze benadrukken dat dit werk niet uit zijn context mag gebruikt worden, ze geen Raad van een regering is en dat dit voor de meeste leden een nieuwe ervaring is. Daarom is het belangrijk voor hen dat de Raad permanent is, de leden zullen hierop toezien.